

Класифікація партиципціальних клауз у ролі ад'юнкта за функційним критерієм (на матеріалі наукових текстів сучасної німецької мови)

О. О. Боровська

Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
Corresponding author. E-mail: olenabor2016@gmail.com

Paper received 23.03.20; Accepted for publication 16.04.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2020-225VIII67-02>

Анотація. У статті розроблено класифікацію партиципціальних клауз (ПКл) за функційним критерієм. Згідно нових підходів до класифікації ад'юнктів та з урахуванням специфіки відношень дії партиципа ПКл та дії матричного предиката, виділено три основних функційних типи: ПКл, що розширюють дію матричного речення (темпоральні ад'юнкти; каузальні ад'юнкти; фінальні ад'юнкти; адверсативні ад'юнкти; супровідна обставина); ПКл, що модифікують дію матричного речення (модальні ад'юнкти; інструментальні ад'юнкти; кондиціональні ад'юнкти; ад'юнкти частковості дії), та ПКл, що відносяться до всього матричного речення. Визначено коло дієслів, які найчастіше лежать в основі партиципів ПКл різних типів, а також основні поширювальні елементи партиципів. Описано функції різних типів ПКл у текстах сучасної німецької мови з урахуванням особливостей текстів наукового стилю.

Ключові слова: партицип I, партицип II, партиципціальна клауза, ад'юнкт, функційна класифікація, функційні типи партиципціальних клауз.

Вступ. Теорія частин мови, попри те, що є однією з основоположних у мовознавчій науці, має низку дискусійних питань, серед яких центральне місце посідає проблема кількості частин мови та віднесеності слів до певної частини мови. У системі мови існують синкретичні, гібридні утворення, що порушують усталеність звичних класифікацій. До таких явищ належать нефінітні форми дієслова, оскільки їхні семантичні та синтаксичні властивості двопланові і поєднують у собі ознаки двох класів слів, які зазвичай протиставляються – дієслова та імені. Партиципи німецької мови – це особливий гетерогенний клас слів з дієслівними та ад'єктивними ознаками. Велику кількість сучасних лінгвістичних досліджень присвячують вивченню різних аспектів цієї мовної одиниці.

Короткий огляд публікацій за темою статті. Різноманітні відношення партиципціальних конструкцій з матричним реченням уже неодноразово ставали об'єктом лінгвістичних досліджень. Традиційно, партиципціальні конструкції співвідносили з підрядними реченнями та виділяли такі їх класи: темпоральні, каузальні, модальні, кондиціональні, концесивні та консекутивні партиципціальні конструкції [3]; [8]; [11]; [14]. Сучасні дослідники вважають, що німецькі партиципціальні конструкції у функції ад'юнкта виявляють набагато вищу функційну різноманітність [2, с. 43].

Мета. Метою дослідження є встановлення функційної класифікації партиципів у ролі ад'юнкта відповідно нових підходів до опису адвербіалів(обставин) у лінгвістиці.

Матеріали і методи. Згідно основних положень генеративного синтаксису, речення являє собою фінітну клаузу. Німецька партиципціальна клауза (ПКл) – це нефінітна група, вершиною якої є партицип I або партицип II. У сучасній німецькій мові партиципи очолюють пропозитивні ад'юнкти та пропозитивні атрибути. Їм властива синтаксична функція ад'юнкта (модального, темпорального, каузального тощо) та атрибута. Хоча у ПКл відсутня чітка семантична специфікація і підпорядкованість, яка є властивою для інших типів залежних клауз (підрядних речень), проте вони все ж таки мають адвербіальне значення, яке не можна залишити без уваги.

Матеріалом дослідження ПКл у функції ад'юнкта послугували монографії, статті та рецензії мовознавчої, педагогічної та психологічної тематики з корпусу текстів сучасної німецькомовної наукової літератури.

Результати та їхнє обговорення. Сучасні класифікації адвербіалів засновуються на розрізненні ад'юнктів, що доповнюють дію матричного речення, та ад'юнктів, що модифікують дію [7]. Згідно такого підходу, опис ПКл у нашому дослідженні відбувається з поділом на три великі функційні типи, в залежності від того, чи в усьому реченні з ПКл йдеться про одну чи декілька дій.

Першу групу складають ПКл, функція яких полягає у розширенні дії матричного речення за рахунок привнесення у нього додаткової дії. Дія ПКл є незалежною від дії головного предиката. Спільним для дієслів матричного речення та ПКл є кореферентність (співвіднесеність) суб'єктів. Дія матричного речення і дія ПКл утворюють разом більш значну дію, що пояснює застосування поняття “розширення дії” [2, с. 44].

У текстах наукового стилю такі ПКл представлено темпоральними, каузальними та фінальними клаузами, клаузами зі значенням супровідної дії та клаузами у функції адверсативного ад'юнкта.

ПКл у функції темпорального ад'юнкта характеризують дію матричного речення за часовим відношенням. Відносно матричного речення ПКл можуть виражати одначасну дію, переддію, післядію та повторювану дію.

ПКл зі значенням темпорального ад'юнкта представлено у дослідженому матеріалі як з партиципами I, так і з партиципами II в основі. Такі клаузи займають передфінітну позицію у матричному реченні.

Клаузи містять до двох поширювальних елементів: аргументи, що залежать від валентності дієслова та темпоральні ад'юнкти. Партицип II у структурі ПКл займає останню позицію; позиція партиципа I є більш вільною, він може розташовуватися як на початку клаузи, так і в її кінці:

(1) *Analysierend die Besonderheiten des Zustandes des Problems der Prüfung und Einschätzung der Kenntnisse, muss es darauf hingewiesen werden, dass dieses Problem vielseitig ist ...* [16].

(2) *Zuerst in den Texten perzeptiv bestimmt, wurden die Phrasen nach syntaktischen Kriterien klassifiziert* [15].

ПКл у функції каузального ад'юнкта називають причину, навмисний або ненавмисний вплив на дію матричного речення [11, с. 607; 5, с. 785].

Каузальні ПКл у досліджуваному корпусі приєднуються до матричного речення безкон'юнкціональним способом, займають передфінітну позицію та представлені як ПКл з партиципом I, так і ПКл з партиципом II.

Визначальною ознакою каузальних ПКл є ідентичність нульового суб'єкта клаузи та суб'єкта матричного речення. Такі клаузи містять від одного до двох поширювальних елементів: аргументів, що залежать від валентності дієслова, локальних та темпоральних ад'юнктивів.

(3) *In Braunschweig-Wolfenbüttel von der Kultur der nordwestdeutschen Aufklärung beeinflusst, konnte sie von dort während ihrer sechzehnjährigen Regentschaft Rat und Hilfe beziehen* [18, с. 331].

(4) *Basierend auf ihren eigenen Erfahrungen lehnt Sarah persönliche Kontakte zwischen Mann und Frau im Zusammenhang mit Sexualität ab* [21].

Фінальні ПКл представлено у досліджуваному корпусі виключно клаузами з партиципом I, які приєднуються безкон'юнкціональним зв'язком. Партицип I, що лежить в основі таких клауз, завжди виражає післядію по відношенню до дії матричного речення. Визначальною рисою фінальних ад'юнктивів є їх розташування всередині у центральному полі матричного речення. Клаузи містять, як правило, один поширювальний елемент: аргумент, що залежить від валентності дієслова, або ад'юнкт.

Дієслова, що лежать в основі партиципів I, характеризуються семантичною відкритістю.

Варто зазначити, що ПКл із фінальним значенням зустрічаються переважно у контекстах, в яких наукові тексти набувають ознак художньої оповіді. Це свідчить про те, що фінальні ПКл не є характерними для наукового стилю:

(5) *Die Pädagogizität dieser Befragungssituation zeigt sich nun nicht nur darin, dass die Lehrerin, Bela helfend, ihn mit bestimmten Ergänzungen unterstützt* [9, с. 61].

(6) *Peter stürzt sich, seine Mutter verteidigend, auf den Blockwart und wird von diesem zurückgestoßen* [9, с. 64].

(7) *Edi und Klaus legen daraufhin sich versöhnend die Arme um die Schultern des jeweils anderen* [9, с. 51].

(8) *Nach diesem Durchgang durch die versammelten Positionen soll, noch einmal resümierend, die Frage gestellt werden, ob ...* [9, с. 246].

(9) *Wenn die Suche beendet ist wird das Search Results Fenster geöffnet, das Ergebnis präsentierend* [16].

ПКл у функції ад'юнкта зі значенням супутньої обставини являють собою конструкції, які не можна представити як традиційні темпоральні, каузальні, модальні або інші типи адвербіалів, оскільки вони не піддаються трансформації у підрядні речення за допомогою сполучників відповідних семантичних класів. Трансформація виявляє тотожність таких ПКл реченням із сполучником *während* або неатрибутивним відносним реченням із сполучником *wobei*.

ПКл у функції ад'юнкта зі значенням супутньої обставини представлено у досліджуваному корпусі клаузами, які приєднуються безкон'юнкціональним зв'язком. В їх основі лежать як партиципи I, так і партиципи II дієслів різних семантичних класів. ПКл зі значенням супутньої обставини займають переважно позицію у передпіллі речення, а також позицію зліва у центральному полі речення.

Поширення клаузи відбувається за рахунок аргументів, що залежать від валентності дієслова-партиципа, а також різного роду ад'юнктивів.

(10) *Junge in Naziuniform, Fahrrad fahrend, pfeift Begrüßungsmelodie der Swing Boys, als er Peter sieht; Peter schaut ihm nach* [9, с. 176].

(11) *Im De Gruyter Verlag in der Reihe „Linguistik – Impulse und Tendenzen“ erschienen, richtet sich „Sprachhandlungskoordination in der Chat-Kommunikation“ in erster Linie an ...* [1, с. 4].

(12) *Wenn Lektoren und Gutachter nur nebenamtlich (und ohne Bezahlung) arbeiten und die Kontrolle durch den Markt entfällt, steigt das Risiko, dass sie es sich – dem Vorbild einiger Verlage folgend – leicht machen und mehr oder weniger jeden Beitrag annehmen* [23, с. 151].

(13) *Hierin der Diskurskritik des Normalismus nahe stehend, werden kritische Aspekte dort artikuliert, wo ...* [21, с. 498].

(14) *Mittlerweile in der 4. Auflage erschienen, wird Ennenbachs Buch auf Platz 1 bei „Amazon“ in der Kategorie „Psychotherapie“ geführt* [17, с. 92].

(15) *Einer oft eingesetzten Methode folgend hört sich das Kind die Tonbandaufnahme einer kurzen Geschichte an und wird dazu aufgefordert, ...* [16]

ПКл у функції адверсативних ад'юнктивів утворюються з партиципами II від дієслів, що виражають позитивне/схвальне або негативне/несхвальне ставлення до предмета чи явища (*etwas mögen; etwas akzeptieren; etwas ablehnen; etwas bekämpfen; etwas belächeln; etwas irgendwie betrachten*).

(16) *Anfangs als Gäste akzeptiert, haben spanische Kommandeure schnell jenes Land erobert und sind nun bereit zur Rückkehr nach Europa* [16].

(17) *Von der Konkurrenz anfangs belächelt, wurde Klaus Quirini, alias DJ Heinrich, nach kurzer Zeit berühmt* [16].

ПКл у функції адверсативного ад'юнкта розташовуються у передпіллі речення. Як і у разі інших ПКл, приєднаних безсполучниковим зв'язком, адверсативне відношення визначається з урахуванням значення матричного речення. Адверсативне відношення передається співіснуванням двох предикацій з різним, частково протилежним значенням та часто підсилюється темпоральними прислівниками (*anfangs gemocht – in der zweiten Dekade unbeliebt; anfangs belächelt – nach kurzer Zeit berühmt*).

ПКл, що належать до другого функційного класу, можна визначити як ад'юнкти, що модифікують дію головного предиката, не привносячи нової дії у матричне речення, а саме модифікуючи її шляхом більш детального опису. Предикати матричного речення та ПКл, що модифікують дію, є співзалежними. До складу таких клауз відносять інструментальні ад'юнкти, модальні ад'юнкти та ад'юнкти із значенням частковості дії. Спільним для цих клауз виявляється те, що вони детальніше описують дію матричного речення, а також їх позиція у матричному реченні.

Інструментальні ад'юнкти описують, за допомогою чого відбувається дія матричного речення. Функцію цих ад'юнктивів у текстах наукового стилю можна визначити як повідомлення про метод, за допомогою якого відбувається дія матричного речення. Трансформація виявляє тотожність з підрядними модальними реченнями зі сполучниками *indem* та *dadurch, dass*.

Серед ПКл у функції інструментального ад'юнкта – клаузи з партиципом I (у досліджуваному корпусі не зафіксовано жодного прикладу модальних ПКл з партиципом II в основі).

(18) *Basierend auf der vorgestellten Analyse ausgewählter Sequenzen des Transkripts dieser Unterrichtsstunde stelle ich fest, dass ...* [9, с. 166].

(19) *Wolff arbeitet an eine Terminologie Heideggers anknüpfend heraus, dass es zum einst krisenhafte Ausnahmefälle der „Un-Zuhandenheit“ seien, in denen Reflektionen über Praxis in der Praxis notwendig werden* [9, с. 193].

(20) *Aufbauend auf den vorgestellten Modellen, Methoden und Betrachtungsweisen von Schrift als materiellem Phänomen entwirft Meletis im dritten Kapitel seines Buches ein skriptgraphetisches Modell* [24].

(21) *Das heißt, dass zuerst das Äußere nach dem ersten Eindruck und dann detailliert, sich konzentrierend auf die Beschreibung des Gesichtes und besonders der Augen dargestellt werden muss* [6, с. 175].

(22) *Während des Kurses vertiefen und stärken die Studenten ihren Wortschatz, die Grammatik, die Sprachstruktur der [...] verschiedensten authentischen Texte u.a. Materialien analysierend, welche alle vom Lehrer in Übereinstimmung mit den Studenten ausgewählt werden* [16].

ПКл у функції модального ад'юнкта (виду та способу дії) відповідають на питання *Як відбувається дія матричного речення?*

Трансформація таких ПКл у підрядні речення є можливою за допомогою сполучників *dass, wie* або *als (ob)* та за наявності корелятивів *so* або *in der Weise* у матричному реченні [19, с. 290; 2, с. 65].

Слід зазначити, що модальні та інструментальні ПКл не завжди легко піддаються диференціації. При розмежуванні цих значень слід зважати на те, що у модальних ад'юнктах не йдеться про специфічний засіб або намір, тому зворотня трансформація в підрядне фінальне речення є неможливою [13, с. 166; 2, с. 66]:

(23) *Das Orchester übernimmt sofort, modulierend nach g-Moll und dunklere, leidenschaftlichere Elemente präsentierend, die geradlinig in eine ausführliche Durchführung abtauchen, [...] bevor sie nach B-Dur zurückführen, wo dann die Melodie des Cellos auf ähnliche Weise durchgeführt wird* [15]. → (23') *Das Orchester übernimmt sofort in der Weise, dass es nach g-Moll moduliert und dunklere, leidenschaftlichere Elemente präsentiert ... →* Das Orchester moduliert nach ... und präsentiert dunklere ..., um sofort zu übernehmen.*

(24) *Daraus resultierend fiel die vermittelnde und Antworten fixierende Instanz des linguistisch geschulten Interviewers und damit die Möglichkeit der zuverlässigen Erhebung phonetischer Feinheiten weg* [16].

(25) *„Wissenschaftlich arbeiten“ heißt in diesem Fall insbesondere, ... diese [die wichtigsten Literaturquellen] zusammenfassend bzw. in den für die Thematik relevanten Ausschnitten (d.h. nicht nur nacherzählend) wiederzugeben* [12, с. 107].

Дієслова, які лежать в основі партиципів I клаузу з інструментальним та модальним значенням, характеризуються відносною семантичною відкритістю. Найчастіше партиципи утворено від дієслів *resultieren aus etwas, aufbauen auf etwas, konzentrieren auf etwas, analysieren etwas*.

За своїм значенням такі дієслова виражають те, у який спосіб відбувається пізнавальна діяльність, проведення дослідження, отримання та представлення результатів, формулювання/підведення підсумків.

Партицип I модальних ПКл зберігає один залежний від нього елемент, а також ад'юнкт.

ПКл у функції кондиціонального ад'юнкта можна розділити на дві підгрупи.

ПКл, що відносяться до першої групи, властиве традиційне кондиціональне значення, яке обмежує дію пропозиції, називаючи умову цієї дії. У досліджуваному матеріалі такі ПКл представлено клаузами із партиципами II від дієслів, що позначають фізичні або математичні обчислення: *gemessen an/nach, gerechnet/umgerechnet auf, geteilt durch, eingeteilt/aufgeteilt in*:

(26) *An den ins Binnenland gerichteten Rändern des Kerns befindet sich jeweils ein dichtes Teildeckungsgebiet, das aber zum einen auch aus überlagernden Schraffuren besteht und das zum anderen, gemessen am Kernraum, relativ schmal ausfällt* [16].

(27) *Denn gemessen an der Zahl von rund 60 Millionen Menschen, die derzeit weltweit auf der Flucht sind, stellen die maximal eine Million Menschen, die 2016 nach Deutschland gekommen sind, genau genommen nicht viel dar* [10, с. 251].

(28) *Langfristig bedeutsamer aber als diese negativen und teils durch technische Innovation, teils durch soziale Sanktionen zu beseitigenden Konsequenzen dürften die spezifischen – und gemessen an den Praktiken von 1994 / 95 – höchst überraschenden Umstände sein, unter denen die massenhafte Nutzung digitaler Kommunikationsmittel zu Beginn des 21. Jahrhunderts stattfindet* [23 с. 25].

(29) *Diese Summe erscheint zunächst hoch, aber umgerechnet auf das Bruttoinlandsprodukt liegt Deutschland mit 0,07 % im Ländervergleich nur im unteren Mittelfeld* [23, с. 134].

Друга група представлена ПКл, у яких йдеться про відповідний пункт для подальшої інформації в матричному реченні, при цьому дійсність дії матричного речення обмежується інформацією у ПКл. В основі таких клауз – партиципи від дієслів *ausgehend von, bedingt durch, auf etwas abgestellt, bezogen auf, einmal angesetzt*.

(30) *Ausgehend von spezialisierten Linkverzeichnissen in zwei Branchen (Design und HipHop-Musik) werden die dort eingetragenen Onlinemagazine nach medien- und textsortenanalytischen Kriterien ausgewertet* [23, с. 99].

(31) *Weiterhin ist es möglich, dass – bedingt durch die Schnellebigkeit des Internets – im Literaturverzeichnis angegebene elektronische Publikationen nicht mehr unter der bezeichneten Internetadresse oder gar nicht mehr zu finden sind* [16].

(32) *Bezogen auf die Ebene der Knotenverbindungen ist sie wenig hilfreich – Systeme können theoretisch beliebig groß sein – und wird deshalb vernachlässigt* [23, с. 171].

Функція ад'юнктив частковості дії – модифікувати не всю дію матричного речення, а виразити меншу дію, яка є частиною дії матричного речення [2, с. 67]. У ПКл із значенням ад'юнкта частковості дії йдеться про початок дії матричного речення. Партиципи утворюються від дієслова *beginnen mit/ bei etwas*, яке виступає у формі партиципа I, та дієслова *anfangen mit/von etwas bis etwas* у формі партиципа II. ПКл поширюються, як правило, аргументом, що залежить від валентності партиципа (препозиційними об'єктами, інфінітивними клаузами), а також різного роду ад'юнктами. Залежні від валентності партиципа аргументи у таких клауз вирізняються, у свою чергу, значним поширенням за рахунок атрибутів та ад'юнктив різного роду та складності, а також ад'юнктив.

(33) *Dementsprechend geht Horn auf die sprachkritischen Äußerungen in den verschiedenen Gattungen ein, beginnend bei Kerrs Sprachgebrauchskritik des feuilletonistischen Journalismus über die Kritik des politischen Sprachgebrauchs bis hin zur daraus resultierenden Erkenntniskritik im Sinne einer*

Unmöglichkeit, durch alltäglichen Sprachgebrauch zu Erkenntnis zu gelangen [24, с. 15].

(34) *Wir gehen von mehreren Gründen aus, angefangen mit der bereits erwähnten Peinlichkeit, die Sarah zu empfinden scheint, da sie es 'nötig' hat, sich Bekannte aus dem IRC zu akquirieren* [4, с. 154].

(35) *Dieses terminologische Problem lässt sich umgehen, indem man massenmediale Kommunikationsereignisse als Prozesse mehrerer, teils indirekt, teils Face-to-Face realisierter Semiosen auffasst, angefangen vom Textnetz des professionellen Produktionsprozesses und einem auf bestimmte Adressatentypen zugeschnittenen semiotischen Produktes bis hin zur Kaskade kommunikativer Medienaneignung in den diversen sozialen Welten der Rezipienten* [23, с. 53].

(36) *Die ganze Familie ist tierlieb, und so wächst sie inmitten einer illustren Tierschar auf, angefangen mit Hunden, Katzen, über Heidschnucken bis hin zu Ponys* [17, 169].

Третя група ПКл представлена ад'юнктами, що відносяться до всього речення та основною функцією яких є не розширення чи модифікація дії матричного речення, а вираження коментаря мовця до його змісту. Таким чином, такі ПКл, на відміну від традиційних темпоральних, каузальних, кондиціональних, модальних та інших типів ад'юнктів, виявляють відношення не до дії матричного речення, а до всієї пропозиції.

Попри свою схожість із кондиціональними ад'юнктами, ПКл у функції ад'юнктів до всього речення виражають не умову для пропозиції у матричному реченні, а містять вказівку на те, на основі чого виникає певне твердження або оцінка [20, сс. 140 – 143].

ПКл у функції ад'юнкта до всього речення розшаровуються на дві підгрупи. Перша група представлена ПКл з партиципами, у значенні яких на перший план виходить вираження способу сприйняття з боку того, хто продукує текст, а також спосіб здійснення класифікації. Ці відношення виражено у досліджуваному корпусі такими ustalеними формами (лише зрідка можна зустріти експліцитні розгорнуті підрядні речення): *grob unterschieden, so/wie/insgesamt/aufs Ganze/technisch/theoretisch/kritisch/sprachlich/zentral gesehen, abgesehen von/davon, streng/strickt genommen/ zusammengekommen, anders/statistisch/new/ durch etwas betrachtet*:

(37) *Grob unterschieden gibt es zwei Arten von Gruppen, zum einen ...* [4, с. 32].

(38) *... dass man da unter einem Spitznamen, dem Nick, reingeht und so gesehen eigentlich die Leute nichts von einem wissen ...* [4, с. 121].

(39) *Auch Verlage verdienen mit dem Segment Wissenschaft – von wenigen Spezialisten für Zeitschriften und Grundlagenliteratur wie Elsevier abgesehen – meist relativ wenig Geld* [23, с. 154].

(40) *Durch die revolutionäre Brille betrachtet, erscheint den studentischen Akteuren populäre Agitation und Aufklärung kein Widerspruch zu sein* [24].

(41) *Strikt genommen können Knotenhalte gänzlich unterschiedlich realisiert werden (verbal, visuell, auditiv)* [23, с. 160].

Другу групу становлять ПКл з партиципами, які виражають вид та спосіб повідомлення інформації. Як правило, це сталі вирази, такі як: *schematisch/ einfach/exemplarisch/ in Umrissen/ wie in ... dargestellt, allgemein/einfach gesprochen, wie angesprochen*.

(42) *Schematisch dargestellt sieht die Systemverschiebung der Vergleichspartikeln im Wesentlichen wie folgt aus ...* [16].

(43) *Eigentlich ist die konsekutive Bedeutung nicht die ursprüngliche, da das Konsekutivadverb dann wie angesprochen selber aus einem Temporaladverb entstanden ist* [16].

(44) *Wie im letzten Abschnitt aufgeführt, sieht das Textformat von Openpetition immer eine Unterabteilung "Debatte" vor, ...* [16].

ПКл у функції ад'юнкта до матричного речення є найбільш часто вживаними ад'юнктами у досліджуваному матеріалі. Їх визначальною рисою є також те, що вони зазнали алгоритмізації та редукування, оскільки як партиципи виступають одні й ті самі дієслова.

Висновки. Відповідно сучасних поглядів на класифікацію ад'юнктів та в залежності від відношень дії партиципа клаузи з дією матричного предиката, ПКл у функції ад'юнктів класифікують з поділом на три великих функційних типи: ПКл, що розширюють дію матричного речення; ПКл, що модифікують дію матричного речення, та ПКл, що відносяться до всього матричного речення.

Для ПКл різних типів та підтипів характерні такі функції: охарактеризувати дію матричного речення за часовим відношенням (темпоральні ад'юнкти); назвати причину, навмисний або ненавмисний вплив на дію матричного речення (каузальні ад'юнкти); мету або намір здійснення дії матричного речення (фінальні ад'юнкти); супутні обставини дії матричного речення (ад'юнкти супутньої обставини); дію, протилежну дії матричного предиката (адверсативні ад'юнкти); інструмент та метод здійснення дії матричного речення (інструментальні та модальні ад'юнкти); умову дії матричного предиката (кондиціональні ад'юнкти); виразити меншу дію, що є частиною дії матричного речення (ад'юнкти частковості дії); виразити коментар автора до змісту матричного речення (ад'юнкти до змісту всього речення).

На рівні наукового мовлення спостерігається алгоритмізація ПКл, яка виражається у вживанні їх повторюваних типів (ПКл у функції кондиціональних ад'юнктів; у функції ад'юнктів до змісту всього матричного речення, а також інструментальних та модальних ПКл). Висока частота вживання саме цих функційних типів ПКл зумовлена специфікою текстів наукового стилю: їх тяжінням до анонімності (у кондиціональних ад'юнктах та ад'юнктах до змісту всього матричного речення імпліцитним суб'єктом найчастіше виступає неозначено-особовий займенник *man*, що й забезпечує авторові тексту можливість зберегти свою анонімність); опис способу та методу, в який відбувається пізнавальна діяльність, проведення досліджень, отримання та представлення результатів, формулювання та підведення підсумків тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Beißwenger M. (2007). Sprachhandlungskoordination in der Chat-Kommunikation. Ergreifen aus: <https://www.mediensprache.net/de/literatur/rezensionen/3971.pdf>
2. Brodahl K. (2016). Zu deutschen Partizipialkonstruktionen mit dem Partizip I als Kern. Trondheim: NTNU.
3. Bungarten Th. (1976). Präsentische Partizipialkonstruktionen in der deutschen Gegenwartssprache. Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann.
4. Dabiri G., Helten D. (1998). Psychologische Grundlagenstudie zum Phänomen Internet Relay Chat Qualitative Analyse der

- Bedeutungsschwerpunkte für die Anwender. Berlin. Ergriffen aus <http://userpage.fuberlin.de/~chlor>
5. Duden Band 4 (2009). Die Grammatik. Mannheim: Bibliographisches Institut, 2009.
 6. Ezhova-Heer I. (2009) Schreiben an russischen und deutschen Schulen. Frankfurt am Main: Peter Lang.
 7. Fabricius-Hansen C., Haug Dag T. (2012). Open adjuncts: Degrees of event integration. In *Big Events, Small Clauses. The Grammar of Elaboration* (pp. 131 – 178). Berlin/Boston: Walter de Gruyter.
 8. Filipović N. (1977). Die Partizipialkonstruktionen in der deutschen dichterischen Prosa von heute. Tübingen: Narr.
 9. Geier Th., Pollmanns M. (Hrsg.) (2016). Was ist Unterricht? Zur Konstitution einer pädagogischen Form. Wiesbaden: Springer Fachmedien.
 10. Gross-Dinter U., Feuser F., Méndez-Sahlender C. R. (2017). Zum Umgang mit Migration: Zwischen Empörungsmodus und Lösungsorientierung. Bielefeld: transcript Verlag.
 11. Helbig G., Buscha I. (2001). Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Leipzig: Langenscheidt.
 12. Kornmeier M. (2007) Wissenschaftstheorie und wissenschaftliches Arbeiten. Heidelberg: Physika-Verlag.
 13. Kortmann B. (1991). Free Adjuncts and Absolutes in English: Problems of Control and Interpretation. London/New York: Routledge.
 14. Kwaśniak R. (2012). Infinitiv- und Partizipialkonstruktionen: Ihre Strukturen und Funktionen am Beispiel Thomas Manns. Berlin: Weidler Buchverlag.
 15. Leichtling A. Raffs Cellokonzert Nr. 1 Ergriffen aus http://raff.org/support/download/cc1_de.pdf
 16. Linguistik online. Ergriffen aus <https://bop.unibe.ch/linguistik-online/index>
 17. Lorenz A. (2016) Biographie – Religiosität – Bildung. Zur Identitätsentwicklung durch religiöse Bildungsprozesse. Springer Fachmedien.
 18. Münkler H. (2011). Die Deutschen und ihre Mythen. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag.
 19. Pittner K. Adverbiale im Deutschen: Untersuchungen zu ihrer Stellung und Interpretation [Studien zur deutschen Grammatik 60]. Tübingen: Stauffenburg-Verlag. 1999. 390 S.
 20. Rath R. (1971). Die Partizipialgruppe in der deutschen Gegenwartssprache. Düsseldorf: Schwann.
 21. Sachler Andreas. Ergriffen aus <http://www.andreassalcher.com>
 22. Schneider J. (2009) Methodengeschichte der Germanistik. Berlin: Walter de Gruyter.
 23. Websprache.net. (2005). Sprache und Kommunikation im Internet. In Günther S., Konecny K.-P., Liebert W. A., Roelcke T. (Hrsg.), *Linguistic Impulse und Tendenzen*, 10. Berlin-New York: Walter de Gruyter.
 24. Zeitschrift für Rezensionen zur germanistischen Sprachwissenschaft. Ergriffen aus <https://www.degruyter.com/view/j/zrs?lang=en>

REFERENCES

1. Beisswenger M. (2007). Language Coordination in Chat/Communication. Retrieved from <https://www.mediensprache.net/de/literatur/rezensionen/3971.pdf>
2. Brodahl K. (2016). On German Participle Constructions with the Past Participle as the Core Trondheim: Institute for Language and Literature.
3. Bungarten Th. (1976). Present Participle Constructions in the Contemporary German Language. Dusseldorf: Paedagogischer Verlag Schwann.
4. Dabiri G., Helten D. (1998) Basic Psychological Study on the Phenomenon of Internet Relay Chat. Qualitative Analysis of the Main Focus for Users Berlin. Retrieved from <http://userpage.fuberlin.de/~chlor>
5. Duden Band 4 (2009). The Grammar. Mannheim: Bibliographisches Institut, 2009.
6. Ezhova-Heer I. (2009). Writing at Russian and German Schools. Frankfurt am Main: Peter Lang.
7. Fabricius-Hansen C., Haug Dag T. (2012). Open adjuncts: Degrees of event integration. In *Big Events, Small Clauses. The Grammar of Elaboration* (pp. 131 – 178). Berlin/Boston: Walter de Gruyter.
8. Filipović N. (1977). The Participle Constructions in the Contemporary Prose. Tuebingen: Narr.
9. Geier Th., Pollmanns M. (Hrsg.) (2016). What Is a Lesson? On the Construction of a Pedagogical Form. Wiesbaden: Springer Fachmedien.
10. Gross-Dinter U., Feuser F., Méndez-Sahlender C. R. (2017). Dealing with Migration: Between Indignation and Solution Orientation. Bielefeld: transcript Verlag.
11. Helbig G., Buscha I. (2001). German Grammar. A Handbook for the Foreigner's Course. Leipzig: Langenscheidt.
12. Kornmeier M. (2007). Theory of Science and Working Scientifically. Heidelberg: Physika-Verlag.
13. Kortmann B. () Free Adjuncts and Absolutes in English: Problems of Control and Interpretation. London/New York: Routledge.
14. Kwaśniak R. (2012). Infinitive und Participle Constructions: Their Structures and Functions on the Example of Thomas Mann. Berlin: Weidler Buchverlag.
15. Leichtling A. Raff's Cello Concert Nr. 1 Ergriffen aus http://raff.org/support/download/cc1_de.pdf
16. Linguistics online. Retrieved from <https://bop.unibe.ch/linguistik-online/index>
17. Lorenz A. (2016). Biography– Religiosity – Education. On Identity Development through Religious Educational Processes. Springer Fachmedien.
18. Münkler H. (2011). The Germans and Their Myths. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag.
19. Pittner K. Adverbials in German: Studies on Their Position and Interpretation. In *Studies on German Grammar*, 60. Tübingen: Stauffenburg-Verlag. 1999.
20. Rath R. (1971). The Participle Group in Contemporary German. Dusseldorf, 1971.
21. Sachler Andreas. Retrieved from <http://www.andreassalcher.com>
22. Schneider J. (2009) Methodengeschichte der Germanistik. Berlin: Walter de Gruyter.
23. Websprache.net. (2005). Language and Communication in Internet. In Guenther S., Konecny K.-P., Liebert W. A., Roelcke T. (Eds.), *Linguistic Impulses and Tendencies*, 10. Berlin-New York: Walter de Gruyter.
24. Journal for Reviews on German. Retrieved from <https://www.degruyter.com/view/j/zrs?lang=en>

Classification of participle clauses in the role of adjunct by the functional criterion (on the material of scientific texts of contemporary German)

O. O. Borovska

Abstract. The article deals with the classification of participle clauses (PCI) by functional criterion. According to new approaches to the classification of adjuncts and taking into account the specific relations of the action of the particle PCI and the action of the matrix predicate, three main functional types have been distinguished: PCLs, extending the action of the matrix sentence (temporal adjuncts; causal adjuncts; final adjuncts; adjuncts of accompanying circumstance); PCLs modifying the action of the matrix sentence (modal adjuncts; instrumental adjuncts; conditional adjuncts; adjuncts of partial action), and PCLs, relating to the entire matrix sentence. The range of verbs that most often form the basis of participles of PCI of different types, as well as the main extending elements of the participles, have been determined. Functions of different types of PCL in the texts of modern German are described taking into account the peculiarities of texts of scientific style.

Keywords: *participle I, participle II, participle clause, adjunct, functional classification, functional types of participle clauses.*